

Smoczyński, Wojciech

Argument laryngalisticzny w etymologii balto-słowiańskiej

In: *Grammaticvs : studia linguistica Adolfo Erharto quinque et septuagenario oblata*. Šefčík, Ondřej (editor); Vykypěl, Bohumil (editor). Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, pp. 149-155

ISBN 8021026499

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123201>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ARGUMENT LARYNGALISTYCZNY W ETYMOLOGII BAŁTO-SŁOWIAŃSKIEJ

Redagowany przez Jubilata *Etymologický slovník jazyka staroslověnského* tym między innymi różni się od wcześniejszych słowników etymologicznych, że stara się uwzględniać korektę, jaką do etymologii słowiańskiej wnosi żywo rozwijająca się dziedzina indoeuropeistyczna zwana teorią laryngalnych¹. Do tej teorii nawiązuje też materiał etymologiczny ujęty w tym artykule. Przykłady dobrano w ten sposób, by uwidocznic siłę argumentu laryngalistycznego w sytuacji, gdzie tradycyjna, tj. „młodogramatyczna“ etymologia zawodzi w tym sensie, że poprzestaje na objaśnieniu niezupełnym, pozostawiającym pewne szczegóły formalne bez zaszeregowania do zjawisk ogólniejszej natury.

I

Pierwsza grupa przykładów wiąże się z neopierwiastkami ie. zakończonymi na *-ĭ-* po spółgłosce laryngalnej. Ich powstanie należy najprawdopodobniej wiązać z resegmentacją takich formacji tematycznych, w których sufiks *-ĭe/o-* przystępował do powst. zakończonego na *-H*, por. np. **/d^heh₁-ĭe-/*, łot. *dēju* ‘ssać (piersć matki)’. Gdy z jakichś powodów formacje takie były reinterpretowane na wzór częstszych formacji z suf. *-e/o-*, pojawiały się pierwiastki sekundarne na *-Hĭ-*. Ich realność potwierdzają spotykane w materiale oboczności w rodzaju słow. *ě :: i* (*zějō :: zinō, sějō :: sito*) czy lit. *ė :: ie* (*sėjū :: sietas*). Oboczności te są sporadyczne, nie seryjne, na pewno więc nie należy się tu doszukiwać opozycji o charakterze apofonicznym. Chodzi raczej o sięgające zamierzchłych czasów zjawiska różnicowania derywatów drogą perintegracji. Mimo drobnych różnic formalnych w poczuciu mówiących (bądź językoznawców) uchodzą one za należące do jednego gniazda etymologicznego. Wyjaśnienia wymaga jednak sposób, w jaki dochodzi do zróżnicowań w poszczególnych wypadkach.

¹ Warto przypomnieć, że wyniki osiągnięte przez laryngalistów znalazły ostatnio imponujący wyraz w Leksykonie czasowników indoeuropejskich opracowanym pod kierunkiem Helmuta Rixa we Fryburgu Bryzgowijskim (LIV). W tym samym ośrodku trwają obecnie prace nad Leksykonem prymarnego nomen indoeuropejskiego. Te nowe syntezы indoeuropeistyczne zapowiadają wyraźnie, że w nieodległej już przyszłości trzeba się będzie definitywnie rozstać ze starym Pokornym, dziełem swego czasu świetnym, ale już wysłużonym i w wielu miejscach sprzecznym z wiedzą dzisiejszą.

Dla lit. *sietas*, łot. *siēts* :: sch. *sīto*, ros. *sīto* ‘Sieb’ tradycyjna rekonstrukcja jest **sēj-to-* ze wskazaniem na lit. *sēti*, *sēju*, scs. *sēti*, *sějō* (pwk. **sē-*) jako czasownik motywujący, zob. Vasmer II 629. W tym ujęciu pozostaje niejasne, jak mają się do siebie formy pierwiastkowe **sēj-* (dyftong) i **sē-* (monofong), ponieważ w zwykłych szeregach apofonicznych nie spotyka się alternacji tego rodzaju. Wyjściem z tej trudności jest założenie, że mamy tu dwa pwki: jeden prymarny */*seh₁-/* ‘siał’ (Inf. *sēti*, *sēti*), drugi sekundarny (młodszy), */*seh₁ī-*, który pojawił się w wyniku reanalizy praes. na *-īe/o-* */*seh₁īe-* jako */*seh₁īe-*; wzorem dla tej interpretacji mogły być izofunkcyjne praesentia z suf. *-e/o-*. Coś podobnego obserwuje się w koniugacji litewskiej typu *sēja*, gdzie przejście do praet. *sěj-o* wymaga uznania, że tematem fleksyjnym jest *sěj-*, czyli morfem pochodzący z resegmentacji *sěj-ja* i dlatego odmienny od *sē* infinitiwu *sēti*. Przyjmijmy dalej, że */*seh₁īe-* jako derywat perintegracyjny ma znaczenie pochodne ‘przesiewać, oczyszczać przez przesiewanie’, polegające na specjalizacji (zwięźeniu) znaczenia ‘siał’. Otóż derywat tego rodzaju jest odzwierciedlony w sposób pośredni w lit.-łot. formacji *sij-ā: lit. *sijóti* ‘durchsieben, sichten’², łot. *sijāt* ‘sieben, beuteln; prüfen; fein regnen’. Jest to iteratyw na *-ā-* typu *kilóti(s)*³ od zanikłej osnowy *sī-C/*sij-V. Aby tę osnowę uzgodnić z */*seh₁ī-*, trzeba przyjąć, że chodzi o stopień zanikowy, jednakże nie w formie */*sh₁ī-*, lecz */*sih₁-*, która tłumaczy się metatezą *h₁ī* w *ih₁*⁴: *siH-aH > **sij-ā*⁵.

Neopierwiastek */*seh₁ī-* postuluje również LIV 470, mianowicie celem wyjaśnienia bsł. nazwy ‘sita’: lit. *sietas*, łot. *siēts* :: sch. *sīto*, ros. *sīto* < pie. */*séh₁i-to-*. Rekonstrukcja ta wzbudza zastrzeżenie, ponieważ zanik lrg. w danej konstelacji musiałby prowadzić do dyftongu krótkiego *ěī*⁶. Tymczasem refleks tak lit.-łot. jak i sch. jest akutowany, z czego pośrednio wynika, że mamy tu do czynienia z przedhistorycznym dyftongiem *dlugim*, < **sēj-ta-*. Potwierdzają to takie refleksy jak np. lit. *lieti* ‘łać, wylewać’ < *lēj-C < pie. */*lej₁H-C* i lit. *mielas* ‘delikatny, miły’, sch. *mīo* < *mēj-C < pie. */*mej₁H-lo-*⁸. Wynika z tego, że *sietas/sīto* trzeba wywodzić z **sēj.ta-* jako refleksu

² Zwraca uwagę, że lit. *apsijóti* pojawia się w gwarach ze znaczeniem ‘zasiać, opsiać pole, das Feld besäen’, por. LKŽ XII 539.

³ Zob. Kuryłowicz 1968: 322, Otrębski 1965, 339 n.

⁴ Por. scs. *piti* ‘pić’, gr. att. *pīthi* ‘pij!’, *pīnō* ‘piję’, których *pī* wywodzi się z */*pih₃-* < */*ph₃ī-* jako st. zanikowego neopierwiastka */*peh₃ī-* ⇐ */*peh₃īe-*.

⁵ Nie zaś †*sij-ā-*, bo pojawia się tu glajd *ī* wypełniający hiat po zanikłej lrg.

⁶ Por. nieakutowane lit. *diēni* ‘ciężarna, cielna’ (NS *dienē*) < *deynī (suf. *ī* analogiczny do *marti*, *patni*) ⇐ *dēynā < */*d^heh₁i-neh₂-*.

⁷ Krótkość samogłoski w formie praes. *lejū* tłumaczy się zanikiem lrg. przed samogłoską (sufiks tematyczny), < */*leyH-ō-*.

⁸ Sch. *mīo* można równie dobrze wywodzić od stopnia zanikowego pwk.: */*miH-lo-* > **mīla-*, i identyfikować je z wariantem litewskim *mýlas*.

dwuzgłoskowej struktury ie. */séj₁h₁.to-/. To z kolei nasuwa hipotezę, że traktowanie nomen pie. */séh₁ito-/ w bałto-słowiańskim nie mogło być bezpośrednie (brak †*siētas*), lecz musiało zostać zakłócone innowacją, która polegała na metatezie spółgłoski lrg. w sąsiedztwie i: *eHi > *e_iH. Późniejszy zanik lrg. w pozycji przed spółgłoską pociągnął za sobą – jak przy *lieti*, *mielas* – kompensacyjne wzdłużenie poprzedzającego dyftongu, *e_iHC* > *ē_iC*, czego odzwierciedleniem w czasach historycznych jest właśnie intonacja akutowa pierwiastka. Są jeszcze co najmniej trzy wyrazy odziedziczone, które potwierdzają istnienie w bałto-słowiańskim tendencji do metatezy lrg. w kontekście *VH_i, skutkiem czego powstaje bsł. dyftong długi kontrastujący z krótkim dyftongiem języków pokrewnych. Por.

lit. *dīeverĭ* AS „szwagier“, lett. *diēveris*, skr. *djēver* zakłada **dāy.uer-* < */da_ih₂.uer-/ < (metateza) */dah₂i.uer-/. Refleksy takie jak wed. *devār-*, gr. *dāēr*, *daéra* zakładają tymczasem **dāy.uer-* jako bezpośredni refleks pie. */da.h₂i.uer-/.

lit. *piemenĭ* AS ‘pastuch’ wymaga wyjścia od **pāi.men-* < */pa_ih₃.men-/ jako metatetycznego przekształcenia pie. */po.h₃i.men-/. Gdyby ta metateza nie zaszła, to greckiemu *poiména* odpowiadałoby w litewskim †*piēmenĭ*. LIV 417 nie dostrzega jakoś sprzeczności między formą gr. i lit.

lit. *spáiné* ‘piana’⁹, sch. *pjěna*, dial. *spjěna*, ros. *péna* pochodzi ze **spāi.nā* < **spai_iH.naH-*, to zaś z metatezy **spa.Hi.naH* < pie. */spo.Hi.neh₂-/. Por. wed. *phéna* (nie *phaina), łac. *spūma*, stwn. *feim*¹⁰

Aby sensownie połączyć scs. *zějō* ‘zionać otworem’ (inf. *zijati*, starsze *zĭjati*¹¹, por. sch. *zjām*, *zjěti*) z scs. *zinō* ‘otworzyć usta, rozdziawić się’ trzeba się uciec do hipotezy neopierwiastka */g^heh₁i-/, który powstał na podstawie praes. */g^heh₁-i_{e/o-¹². Słowiański allomorfizm *zi-C* :: *zĭj-V* daje się wytłumaczyć jedynie w oparciu o st. zanikowy */g^hih₁-/, który pojawił się – jako produkt metatezy – na miejscu */g^hh₁i-/. Słow. *zi-* w *zinō* jest innowacją tego samego rodzaju, co łac. *hī-* w *hīscō* ‘rozdziawić się’. Gdy chodzi o formę antewokaliczną *zĭj(ati)*, to wywodzi się ona z **zĭi-ā-* < */g^hih₁-eh₂-/ przy założeniu, że lrg. zanikająca w pozycji po *i* jest zastępowana glajdem *i* (por. wyżej lit. *sijóti*, nie zaś †*sjóti*). — Litewski nie pokazuje st. pełnego **zēje-* (†*žėju*), ma natomiast zaskakujące swą formą praes. *žioju* (*būrna*) ‘rozdziawiam}

⁹ Zamiast *spáina, por. prus. *spoayno* ‘Gest, Schaum des gärenden Bieres’.

¹⁰ W komentarzach etymologicznych do trzech wymienionych wyrazów nie znajdują wzmianek na temat warunków pojawiania się pbsł. dyftongu długiego.

¹¹ Cytują to ze scs. Sadnik i Aitzetmüller 1955: 166. Brak jeszcze scs. *zĭjati* u Trautmanna 1923: 368, który powoływał się tylko na nowsze formy ze stopniem wzdłużonym *zija-*: cs. *zĭjajō*, ros. *zĭjāju*.

¹² Z tego punktu widzenia wypada *zějō* przyporządkować pierwotnemu infinitiwowi *zěti.

(usta)', inf. *žióti*. Fraenkel 1312 zauważa ogólnikowo, że *žióti* jest prapokrewne ze scs. *zějati*, sch. *zējati*, czes. *záti*, nie tłumaczy jednakże, jak można by powiązać lit. *žio-* < **žjā-* z sch. *zēja°* itp. Moim zdaniem jest *žióti* formą całkiem młodą, zmienioną z *žijóju przez synkopę *i* w sylabie pretonicznej. Paralelną synkopę zaświadczają następujące wyrazy: 1. lit. *niókoti*, *-oju* 'niszczyć, pustoszyć' (też *niókioti*, *-ioju* ts.) < *nijók-oti, denominativum od *nijóks* 'żaden, ni jeden', 2. lit. *niaūgi* 'czyż nie?' < *nijaūgi* < *ne-jaū-gi*¹³, 3. łot. *ņāka* f. 'etwas Nichtiges, Kleines' < *nijāka. Uwzględnienie synkopy litewskiej prowadzi zatem do odtworzenia pralit. *žijājō i otwiera drogę zrównaniu tego tematu ze słow. *zja-*. Chodzi tu o oparte na st. zanikowym iterativum z suf. *-ā-*, typ rzadki w słowiańskim na skutek wtórnego wydłużania *ija* w *ija*, natomiast w języku litewskim reprezentowany przez całą klasę *kilóti(s)* ← *kilti* (**kjH-*)¹⁴. Wszystko to zmusza do odrzucenia rekonstruktu *žyāyō Trautmanna (1923: 368) ufundowanego na źle rozpoznanej formie litewskiej. Ciekawe, że mimo braku jakiegokolwiek oparcia porównawczego, rekonstrukt ten był akceptowany, por. Vaillant 1966: 291, ostatnio Schrijver 1991: 243.

II

Ciekawa jest różnica między lit. *siuvù* 'szyję' (inf. *siūti*) i scs. *šijō* ts. (inf. *šiti*). Trautmann 1923: 261 bierze za punkt wyjścia refleks wedycki *sívyati* 'szyje' i mówi: „vor slav. *sĭūiō ist aus idg. *sĭūiō nach Formen wie **sĭūta-*, **sĭūdla-* umgebildet; von diesem **sĭū-* vor Konsonanten ging das neue Präsens *sĭūuō [ru. *šĭju*] aus“. Dzisiaj postuluje się pwk. 'szyć' w postaci */*sĭeuH-*/, st. zanikowy */*sĭuH-*/. Co więcej, refleksowi wedyckiemu, na którym budował Trautmann, odmawia się metryki prajęzykowej i kwalifikuje go jako innowację polegającą na metatezie *juH* > *iHu w allomorfie słabym: *sívyā°* < */*siHu-je-*/ zamiast †*syūyā°* < */*sĭuH-je-*/, zob. LIV 493. W tej sytuacji powiemy, że ani lit. ani słow. nie przechowały st. pełnego (†*siāuti*, †*šūti*). Refleksy historyczne odzwierciedlają jedynie st. zanikowy */*sĭuH-*/, z tym, że litewski przechowuje różnicę między allomorfem antewokal. */*sĭuH-é-*/, *siuvù*¹⁵ i antekonson. */*sĭuH-t-*/, *siūti*, gdy tymczasem słowiański pokazuje uogólnienie allomorfu antekonson. *š-* < **sĭū-* < */*sĭuH-C*/ z inf. na praes. Pamiątką po starej

¹³ Por. ros. *ne-uže-li* jako możliwy wzór dla kalki litewskiej.

¹⁴ Zob. Kuryłowicz 1968: 322, Otrębski 1965, 339 n. Por. wyżej lit. *sijóti*, łot. *sijāt*.

¹⁵ Segment *v* kontynuuje gład *u*, który w pozycji po *u* wypełnił hiat po zanikłej spółgłosce laryngalnej. Paralele: lit. *būvo* 'był' < */*bhu₂-eh₂-*/, scs. *zabūvenū* 'zapomniany' < */*b^huh₂-eno-*/; scs. *zūvati* 'wołać, wzywać' < */*g^huH-eh₂-*/. W podobnej do *u* roli występuje *i*, zob. wyżej lit. *sijóti*. Znaczy to, że bsł. reguła fonotaktyczna *ū-C*, ale *u₁-V* (*byti* :: °*būvenū*) oraz *i-C*, ale *i₁-V* (*biti* :: *bijenū*) powstała dopiero w konsekwencji zaniku antewokalicznych laryngalnych.

alternacji *ši-C* :: *šřv-V* jest jednak z jednej strony ptc.prs.pass. *šřvenũ* ‘szyty’, z drugiej – derywaty, jak np. rcs. *šřvĩcĩ* ‘krawiec, szewc’ (stlit. *siuvikis* ‘krawiec’)¹⁶. To wskazuje, że *šřv* weszło na miejsce starszego *šřv = lit. *siuvũ*.

Strukturę paralelną do */*s̥i̯euH-*/ ma pwk. */*g̥'ie̯uH-*/ ‘zuć’. LIV 148 n. odtwarza pie. lrg. na podstawie akutu w lit. *žiaunos* pl.f. ‘szczęki, skrzela; paszcza, pysk’ [tot. *žaũnas*] i analizy form tocharskich B *šuwam*, A *šwās* ‘je’. Nomen lit.-łot. da się ująć jako derywat prymarny */*g̥'ie̯uH-neh₂-*/ od praes. *žiau-ju ‘zuję’ (inf. *žiauti lub **žiu̯ti*) < *žīāy-īō. Por. lit. *briauñà* ‘kant, krawędź’ (zam. *briāuna) ⇐ *briāutis* ‘cisnąć się, wypychać się’ < pie. */*b^hre̯uH-*/ ‘aufbrechen’ (LIV 81). Powstaje pytanie, czy do *žiauju nie mogłoby należeć lit. *žiaukčioti* ‘czkać przed wymiotami, zaczynać rzygać’, ponieważ po odrzuceniu wtórnego *k*¹⁷ otrzymuje się *žiaučioti, tj. typ iteratywny na *-čioti*, który według Otrębskiego (1965, § 597) oznacza „czynność drobną a ponawianą”. To, że znaczenie znacznie od ‘zuć’ odbiega, można by przypisać zbliżeniu się (ginącego) czasownika **žiau-* do rodziny *žagti* ‘zanieczyszczać (zwłaszcza jedzenie), plugawić’, *žagčioti* ‘czkać z przerwami’. — Gdy spojrzymy teraz na słowiański, to widać tu znowu refleks allomorfu słabego w postaci scs. *žvati* ‘zuć, żwać’ (praes. *žijō[nũ]* ⇐ **žī^o*). Jest to iteratyw **žīuy-ā*¹⁸ < */*g̥'ie̯uH-eh₂-*/, należący do wyżej już wspomnianego typu *kilōti(s)*. (Litewski nie zna †*žiuvōti* ani innych form od osnowy słabej.) Z powodu oksytonezy ros. *žujú*, *ževátb* trudno dlań przyjąć *žīāy-īō jako punkt wyjścia; chodzi raczej o formację dotworzoną do infinitiwu, zob. LIV 149, przyp. 4¹⁹. Bg. *žuna* ‘warga’ jest tylko bułgarskie, więc z podobieństwa do lit. *žiaunos* lepiej nie wyprowadzać żadnych wniosków.

III

Trautmann 1923: 250 umieścił s.v. **sātu-* «satt» zarówno lit. *sotùs*, łot. *sāts* jak scs. *syñũ*, i po tym ostatnim dodał taką uwagę: „wenn hierher gehörig, umgebildet aus **sāto-* und *sāti F. unter Einfluß einer andern Wortsippe s. Brandt, RFV. 24, 189.“ Tej innej rodziny wyrazowej Trautmann nie

¹⁶ Stpol. *szwaczka* ‘kobieta zajmująca się szyciem i haftowaniem’ zdaje się zakładać *szwać jako refleks iteratiwu ps. *šřv-ati, co do struktury porównywalnego z *žvati* ‘zuć’ (zob. niżej).

¹⁷ W grę wchodzi albo insercja *k* przed *č* jak w *pirkčìa* ‘chata’ < *pirčìa*, albo analogia do *riāugčioti* ‘wymiotować, rzygać’.

¹⁸ Co do *y* zob. przypis 15.

¹⁹ Trautmann 1923: 372 odtwarza pbsł. *žīāy-īō, z krótkim dyftongiem w pierwiastku, czyli kieruje się świadectwem raczej ros. *žujú* niż lit. *žiaunos*. Czy słusznie?

sprecyzował, więc nic dziwnego, że następcom to połączenie wydawało się wątpliwe, por. referat u Vasmera III 59²⁰. Fraenkel 857 z powodu sprzeczności w wokalizmie od razu odrzucił to zbliżenie. I słusznie. Z dwu tych przymiotników tylko litewski uchodził za jasny dzięki takim nawiązaniom zewnętrznym, jak gr. *aétai* ‘syci się’ < **sāje-* i stir. *sāith* ‘sytość’ (= lit. *sótis*, -ies ts.)²¹. Natomiast dla *syti* nie udawało się znaleźć dobrego nawiązania, nawet pierwiastkowego, zob. Vasmer, l.c., Fraenkel, l.c. Obecnie może do tego dopomóc uwzględnienie czasownika het. *sunnai* ‘napęlnia’ < */*sunh*₃-/, który wraz z palajskim *sūnat* ‘goß aus’ < */*sunóh*₃t/ stanowi podstawę rekonstrukcji pwk. pie. */*seu*_h₃-/ ‘voll sein, voll werden’, zob. LIV 488. Gdy się przyjmie, że ‘syty, najedzony’ to tyleż, co ‘pełny’ (o napełnionym żołądku)²², to będzie można *syti* określić jako pierwotne adi. verbale **sū-ta-* < */*suh*₃-tó-/ od */*seu*_h₃-/. O paralele nietrudno, por. scs. *zabytū* ‘zapomniany’ (zob. ESJS 89) < **būta-* < */*b^huh*₂-tó-/ od */*b^hueh*₂-/²³; °*krytū* ‘kryty’ < **krūta-* < */*kruH*-tó-/ od */*kreuH*-/; *umytū* ‘umyty’ < **mūta-* < */*muH*-tó-/ od */*meuH*-/.

Nietypowe skróty: *C* – dowolna spółgłoska, *H* – nieokreślona laryngalna, *lrg.* – spółgłoska laryngalna, *pwk.* – pierwiastek, *st.* – stopień apofoniczny, *V* – dowolna samogłoska.

BIBLIOGRAFIA

- ESJS = Etymologický slovník jazyka staroslověnského, red. Eva Havlová, (od zeszytu 7) Adolf Erhart. Praha: Academia, 1989–.
- Fraenkel = Ernst Fraenkel, Litauisches etymologisches Wörterbuch. Bde. I-II. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1955–1965.
- Kuryłowicz, Jerzy. 1968. Indogermanische Grammatik. Bd. II: Akzent, Ablaut. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag.
- Lexer = Lexer, Matthias. Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch. Dreißigste Auflage, mit Nachtrag. Leipzig: S. Hirtzel, 1986.
- LIV = Lexikon der indogermanischen Verben. Die Wurzeln und ihre Primärstammbildungen. Unter Leitung von Helmut Rix, unter der Mitarbeit vieler anderer bearbeitet von Martin Kümmel, Thomas Zehnder, Reiner Lipp, Brigitte Schirmer. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag, 1998.

²⁰ Sławski 1976: 37 powraca jednak do sugestii Trautmanna: „niejasne przekształcenie ie. *sə-tó-* ‘syty, nasycony’ : *sā-*, *sə-*.”

²¹ Dzisiaj LIV 472 ujmuje *sótis* ‘Sättigung’ jako *ti*-abstractum */*sah*₂*ti-*/ od pwk. */*seh*₂(*i*)/ ‘satt werden’.

²² Por. np. srwn. *sat* ‘satt, gesättigt, voll; genügend, hinreichend’ (Lexer 177), z drugiej strony srwn. *vol* ‘voll, angefüllt’, które występuje też w znaczeniu ‘gesättigt’ (Lexer 293).

²³ A nie od **b^heu*₂, jak wcześniej przyjmowano, bo taka postać pierwiastka jest właściwa tylko dla praesens indo-irańskiego, zob. LIV 83.

- LKŽ = Lietuvių kalbos žodynas. Vilnius 1941–.
- Otrębski, Jan. 1965. Gramatyka języka litewskiego. T. II: Nauka o budowie wyrazów. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Sadnik, L[inda] & R[udolf] Aitzetmüller. 1955. Handwörterbuch zu den altkirchenslavischen Texten. Mouton & Co. 'Gravenhage. (Slavistic Printings and Reprintings, 6.)
- Schrijver, Peter. 1991. The reflexes of Proto-Indo-European laryngeals in Latin. Rodopi, Amsterdam – Atlanta.
- Sławski, Franciszek. 1976. Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego, w: Słownik prasłowiański, tom 2, s. 13–60. Wrocław itd.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Trautmann, Reinhold. 1923. Baltisch-Slavisches Wörterbuch: Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Vaillant, André. 1966. Grammaire comparée des langues slaves. Tome III: Le verbe. Paris: Klincksieck.
- Vasmer = Max Vasmer, Russisches etymologisches Wörterbuch. Drei Bde. Heidelberg: C. Winter Universitätsverlag, 1953–1958.

Wojciech Smoczyński
Katedra Językoznawstwa
Ogólnego i Indoeuropejskiego
al. Mickiewicza 9/11
PL-31–120 Kraków
(wsmocz@vela.filg.uj.edu.pl)